

**Strengthens the Phaniat community in Phaniat Sub-district, Khok
Samrong District, Lop Buri Province.**

Jitviphat Nurat *

Teerapon Kreangpun **

Abstract

This study aims to investigate participation that strengthens the Phaniat community in Phaniat Sub-district, Khok Samrong District, Lop Buri Province. The researcher employed the qualitative research method to study social, political, and cultural phenomena such as cooperation between community leaders, members, and youths. The important informants in the semi-structure interview included the Khok Samrong sheriff, the Khok Samrong assistant district officer, the chief administrator of the Phaniat subdistrict administrative organization, the deputy chief administrator of the Phaniat subdistrict administrative organization, chief of the chief administrator of the SAO subdivision, chief of the public works

* M. Pol. Sc. Candidate, Faculty of Political Sciences, Ramkhamhaeng University.

** Lecturer, Department of Public Administration, Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University.

*** Received April 29, 2022; Revised June 24, 2022; Accepted June 27, 2022

section, chief of the finance section, Phaniat villager elder and headman, two representatives from every villager, in a total of twenty-eight person.

The conclusion uncovered four steps for strengthening the Phaniat community. 1) Decision-making: the chief administrator of the Phaniat SAO decided to initiate the project. 2) Executing the project: community leaders, youths, villagers, and other organizations participated in activities. 3) Beneficiary receivers: community leaders, youths, and villagers received a benefit from the public interest. 4) Assessment: the chief administrator of the Phaniat SAO, villages elders, and headmen participated in the project's evaluation.

The process of strengthening the Phaniat community began with narcotics, community fragmentation, and nonparticipation by all involved parties. Strengthening the Phaniat community began with problem sharing led by the chief administrator of the Phaniat SAO and Phaniat villages elders and then grew to include numerous collaborative projects. Community leaders are the key to community strengthening succession.

Strengthening the Phaniat community was the chief administrator of the Phaniat SAO's idea; the initial fund came from his pocket. Subsequently, Phaniat villagers' elders participated in and ran numerous activities that fostered community unity, reduced the narcotics problem, and earned recognition from Privy Councilor as a meritorious sub-district.

After that, government, private, and independent organizations funded a variety of activities to ensure the project's continuation.

Keywords: Community Building, Strengthening Community.

รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

จิตต์วิวัฒน์ นุรัตน์*

ธีระพล เกรียงพินธุ์**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด และเพื่อศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนจากปรากฏการณ์ (phenomena) ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เช่น การร่วมมือกัน

* นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาการบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

*** ได้รับบทความ 29 เมษายน 2565; แก้ไขปรับปรุง 24 มิถุนายน 2565; อนุมัติให้จัดพิมพ์ 27 มิถุนายน 2565

ของผู้นำชุมชนแต่ละภาคส่วน ประชาชน และเยาวชนในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย นายอำเภอโคกสำโรง ปลัดอำเภอโคกสำโรง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด หัวหน้าสำนักงานปลัด หัวหน้าส่วนงานช่าง หัวหน้าส่วนงานคลัง กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ตัวแทนประชาชนในชุมชน หมู่บ้านละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 28 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าผู้นำชุมชน คือนายกององค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด เป็นผู้ตัดสินใจในการดำเนินโครงการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่าผู้นำชุมชน เยาวชน และชาวบ้าน รวมไปถึงหน่วยงานต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่าผู้นำชุมชน เยาวชน ชาวบ้านในตำบลเพนียดมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่าผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด กำนันตำบลเพนียด ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของ โครงการหรือกิจกรรม

โดยในส่วนของการขับเคลื่อนการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด นั้นเริ่มจากปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาความแตกแยกของชุมชน และปัญหาขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการพื้นที่ ประชาชนตำบลเพนียด การเริ่มเข้าสู่กระบวนการขับเคลื่อนความเข้มแข็งนั้นเริ่มจากการแบ่งปันปัญหาร่วมกัน โดยมีแกนนำหลักคือ นายกององค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด กำนันตำบลเพนียด และริเริ่มใน

การดำเนินโครงการต่าง ๆ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนทำให้การขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งประสบความสำเร็จ

รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียดเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด โดยเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นของนายกฯ เองทั้งหมด จากนั้นกำนันตำบลเพนียดได้เข้ามาช่วยนายกฯ ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคี ปัญหาเสียดุลลดลง ต่อมาองค์มนตรีให้ความสนใจในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนจน ได้รับเลือกจากองค์มนตรีให้เป็นตำบลคุณธรรม รวมไปถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน องค์กรอิสระ ได้ให้งบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนมีการ ดำเนินงานสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ : การสร้างชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 64 รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว การจัดทำกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วยยุทธศาสตร์ชาติ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้ ในสมัย

รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เพื่อเป็นเป้าหมายสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศชาติให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ทั้งนี้รัฐบาลมีนโยบายมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทั้งนี้ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านต่าง ๆ รวม 6 คณะ อันประกอบด้วย 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญทั้ง 6 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อการขับเคลื่อนประเทศให้เกิดความเจริญในระยะยาว โดยหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศคือประชาชน เพราะการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้มีความรู้ และมีการศึกษาจะทำให้มีหลักคิดพิจารณาตามความเป็นจริง ทำให้เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และรู้จักสิทธิที่ตนมี รวมทั้งเคารพสิทธิของผู้อื่น

การสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นกระบวนการพื้นฐานในการพัฒนาประชาชนในแต่ละชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง และแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยเริ่มต้นจากตัวผู้นำในชุมชนที่มีความสามารถในตนเอง และพร้อมที่จะสร้างการเรียนรู้ร่วมกันกับคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยพื้นฐานทางความคิด ความเชื่อ คุณค่าดั้งเดิม ภาษา วัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมในชุมชนมาใช้ในการหล่อหลอมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้เกิดความร่วมมือร่วมใจขึ้นในชุมชนนั้น อย่างไรก็ตามชุมชนที่สามารถพึ่งพาอาศัย และ

มีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ทำให้มีศักยภาพในการเข้าจัดการปัญหาภายในชุมชนด้วยสมาชิกในชุมชนของตน และภายใต้ความร่วมมือของคนในชุมชน นอกจากนี้ อาจจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรจากภายนอกชุมชนก็ได้

ชุมชนเพนียด เป็นตัวอย่างของชุมชนหนึ่งที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนฯ ด้วยรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนฯ โดยมุ่งเน้นทั้งกระบวนการแก้ไขปัญหภายในชุมชน และการมุ่งสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับชุมชนไปพร้อมกัน ในอดีตชุมชนเพนียดเป็นชุมชนโบราณ ที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาเมื่อสถานะเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ปัจจุบัน จากการวิเคราะห์สภาพบริบททั่วไปของชุมชนเพนียด พบว่าสภาพแวดล้อมของชุมชนยังมีปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขอยู่หลายประการ เช่น ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหายาเสพติดและน้ำเสียในชุมชน ปัญหาความแตกแยกภายในชุมชน ปัญหาสภาพภูมิประเทศที่แห้งแล้ง ประชาชน ส่วนใหญ่ยังมิฐานะยากจน ด้วยเหตุนี้จึงได้นำกระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งเข้ามาแก้ไขปัญหภายในชุมชนเพนียด โดยเริ่มต้นจากการน้อมนำเอาศาสตร์พระราชานในเรื่อง “การระเบิดจากข้างใน” หรือ “การระเบิดจากภายใน” หมายความว่า ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นจะต้องเกิดจากความคิด ความรู้ ความต้องการ ซึ่งเป็นสิ่งอยู่ภายในตนเองมาเป็นแรงผลักดัน มิใช่เกิดจากผู้อื่นผู้ใดมากระตุ้นให้ทำ หรือ ส่งเสริมให้ทำ (อนุชา เสมรัตน์, 2560, น. 119) สำหรับการระเบิดจากข้างใน ในบริบทของการสร้างชุมชน คือ การทำให้ชุมชน หมู่บ้าน มีความเข้มแข็งขึ้นมาก่อนด้วยตนเองเสียก่อน มิใช่การเอาความเจริญหรือบุคคลจากภายนอกเข้าไปกระตุ้นการพัฒนาให้กับชุมชน หมู่บ้าน เพราะจะทำให้ชุมชน หมู่บ้าน ไม่มีโอกาสได้เตรียมตัวหรือตั้งตัว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ที่ทรงความห่วงใยและ

เข้าใจในหลักของการพัฒนา โดยจะทรงให้ความช่วยเหลือราษฎรตามความจำเป็น และเหมาะสมกับสถานภาพของราษฎรในพื้นที่ท้องถิ่นนั้น เพื่อให้ราษฎรสามารถพึ่งพาตนเองได้ แล้วจึงจะรับเอาความเจริญหรือความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกสังคม ส่วนการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับชุมชนนั้น ในส่วนของชุมชนเพนียด ได้นำเอาพระบรมราโชบายในสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ในเรื่อง จิตอาสา “เราจะทำความดีด้วยหัวใจ” ซึ่งเป็นการเสริมสร้างที่ดีในระดับบุคคล ให้มีจิตอาสาในการทำประโยชน์ให้กับบ้านเมือง มาใช้ในการเสริมสร้างคุณค่าให้กับชุมชนเพนียด โดยเฉพาะในเรื่องของการรักษาความสะอาด การจัดการขยะในชุมชนฯ ซึ่งเป็นเรื่องที่คนในชุมชนให้ความสำคัญอย่างยิ่ง การมีจิตอาสาในการทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมในเรื่องการเสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

สำหรับการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียดนั้น เริ่มต้นด้วยการสร้างการรับรู้ ให้กับสมาชิกในชุมชนให้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยมีผู้นำชุมชนในแต่ละภาคส่วน อาทิ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด กำนันตำบล และผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็ง และได้กำหนดกิจกรรมของชุมชนร่วมกันผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ต่อมาได้มีการสร้างความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนจนเกิดเป็นเครือข่ายชุมชนเพนียด นอกจากสมาชิกในชุมชนแล้ว ยังมีนักวิชาการและหน่วยงานจากภายนอกเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพนียดอีกด้วย สำหรับอัตลักษณ์สำคัญในการสร้างชุมชนเข้มแข็งคือจิตอาสา ซึ่งเป็นเยาวชนของชุมชนที่เข้ามาร่วมขับเคลื่อนชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้วยการ เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน และประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้คนในชุมชนเกิดความรับรู้ และตระหนักในการพัฒนาชุมชนของตนให้ยั่งยืน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ที่มีการน้อมนำศาสตร์พระราชา เรื่องการระเบิดจากข้างใน เรื่องของจิตอาสา เราจะทำความดีด้วยหัวใจ ตลอดจนการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน มาปรับใช้ในการขับเคลื่อนการสร้างชุมชนเข้มแข็งในสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 -2580) ในด้านการเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับคนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด
- 2) เพื่อศึกษากระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด
- 3) เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research) เพื่อศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนจากปรากฏการณ์ (phenomena) ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ในพื้นที่ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก คือแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

คำถามการวิจัย

การมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด กระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด และรูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรีเป็นอย่างไร

ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ทำให้ทราบถึงกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด และทำให้ทราบถึงรูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การรวมกลุ่มกันของคนในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการติดต่อสื่อสารกัน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือก่อให้เกิดการพัฒนาขึ้นภายในชุมชน ส่งผลที่ดีต่อภายนอกชุมชน ตามลำดับความร่วมมือคนในชุมชน โดยลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง คือการที่คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำการบางอย่างด้วยความสมานฉันท์ ภายใต้ระบบการจัดการเพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกัน การรวมตัวกันอาจจะเริ่มต้นจากกลุ่มเล็ก ๆ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กรได้ (community organization) สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาในเบื้องต้นได้ จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่มีความยั่งยืน โดยกระบวนการเกิดชุมชนเข้มแข็ง เกิดจากการบูรณาการกันระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับภูมิปัญญาใหม่

ที่เป็นความรู้และความเข้าใจ จนทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ชุมชน กระบวนการสร้างทุนชุมชนหรือทุนสังคม และ กระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน

การบริการสาธารณะแนวใหม่เป็นการบริการที่ภาครัฐมีหน้าที่เป็นผู้ให้บริการประชาชนโดยเป็นผู้ดูแลรักษาสমบัติสาธารณะ เป็นผู้ปกป้องรักษาองค์การภาครัฐ เป็นผู้จัดให้มีเวทีการพูดคุยอย่างประชาธิปไตย และด้วยความเป็นพลเมือง เป็นผู้กระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำ ซึ่งนักบริหารรัฐกิจต้องทำความเข้าใจกับบทบาทของตนในกระบวนการบริหารประชาชน โดยตนเองเป็นผู้มีส่วนร่วมที่มีความรับผิดชอบเท่านั้น ไม่ใช่เจ้าของกิจการ ซึ่งบทบาทของนักบริหารรัฐกิจจะต้องมีความสามารถในการติดต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขอสนับสนุนและความช่วยเหลือ และนำพลเมืองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร มีการปรึกษาหารือกันร่วมมือกัน และรับผิดชอบร่วมกัน

ภาวะผู้นำ คือความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้กระบวนการสั่งการตามสถานการณ์ การมีปฏิสัมพันธ์โดยถ่ายทอดแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้นภาวะผู้นำจึงเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่งระหว่างผู้นำ ผู้ตาม และสถานการณ์ ซึ่งนำไปสู่ความพึงพอใจในการปฏิบัติและบรรลุผลตามเป้าหมาย ผู้นำเป็นจุดศูนย์กลางที่จะนำพาให้องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งผู้นำจะต้องมีความเป็นภาวะผู้นำเพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับและปฏิบัติตาม ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ว่า อะไรคือความสำคัญให้ภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่นช่วยให้มองเห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจดำเนินการกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ดังนั้นเมื่อประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมกับโครงการ หรือกิจกรรมนั้น ๆ แล้วย่อมนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งประชาชนเป็นกลไกหนึ่งในการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพราะเมื่อมีโครงการหรือกิจกรรมใดขึ้นมา ก็ตาม ประชาชนในหมู่บ้านย่อมได้รับผลกระทบโดยตรง ทั้งวิถีชีวิต วิถีสังคม วิถีวัฒนธรรม ดังนั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะพวกเขาจะเป็นผู้มีส่วนในการกำหนดบทบาทและการดำเนินการในโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative Research) เพื่อศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนจากปรากฏการณ์ (phenomena) ทางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ในพื้นที่ ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมาถอดคำสนทนาจากเครื่องบันทึกเสียงมาเพื่ออ่านทำความเข้าใจร่วมกับฟังเทปซ้ำเพื่อยืนยันความถูกต้อง และตรวจสอบเกี่ยวกับหัวข้อที่ต้องการวิเคราะห์คำพูดที่ปรากฏอยู่ในบทสนทนา และทำตารางสรุปความคิดเห็น จัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ และวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของข้อมูลกับแนวคำถามที่สร้างไว้เพื่อให้งานเป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วนำเสนอในรูปแบบการอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการศึกษา

ในการศึกษา เรื่อง “รูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้วิธีการเก็บข้อมูล จากการสัมภาษณ์ ข้าราชการส่วนภูมิภาค ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่น ข้าราชการท้องถิ่น ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู และประชาชนในชุมชน จำนวน ๒๘ คน และนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) เป็นหลัก โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยง ความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รวบรวม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าผู้นำชุมชน คือ นายกองค์การบริหาร ส่วนตำบลเพนียด เป็นผู้ตัดสินใจดำเนินโครงการเพื่อสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยจะเป็นผู้คิดแผนการทำงาน การวางแผน การเสนอวิธีการ และยังมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการ และยังเป็นผู้ที่คัดเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำมาแก้ไขปัญหาเสพติดภายในชุมชนตลอดจนประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอข้อมูลหรือขอรับการสนับสนุน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า ผู้นำชุมชน เยาวชน และชาวบ้าน รวมไปถึงหน่วยงาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ผู้นำชุมชน เยาวชน ชาวบ้านในตำบลเพนียดมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ต่อส่วนรวม 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกองค์การ

บริหารส่วนตำบลเพนียด กำนันตำบลเพนียด ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ดำเนินการไป

ส่วนกระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียด เริ่มจากปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาความแตกแยกของชุมชน และปัญหาขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด กำนันตำบลเพนียด ได้ริเริ่มในการดำเนินโครงการ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน เยาวชน ครู สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด นายอำเภอ จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนทำให้การขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งประสบความสำเร็จ จะเห็นได้ว่าชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียดเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของนายกองค์การบริหารตำบลเพนียด ได้มีชักชวนเยาวชนภายในชุมชนเข้ามาเป็นจิตอาสา โดยมุ่งเน้นการเป็นจิตอาสาช่วยกันเก็บขยะ ทำความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ ภายในชุมชนร่วมกับผู้นำชุมชน โดยเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นของนายกฯ เองทั้งหมด ในช่วงแรกชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจ ตำหนินายกฯ เพราะคิดว่าจะทำให้เด็กเสียเวลา แต่เด็ก ๆ กลับรู้สึกสนุก สุข มีความภาคภูมิใจอยากทำกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป จากนั้นกำนันตำบลเพนียดได้เข้ามาช่วยนายกฯ ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน กำนันได้ช่วยนายกฯ ในการประสานงานเด็กและผู้ใหญ่ ประชาชนในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น จนกระทั่งชุมชนสะอาด เด็กเห็นคุณค่าของตนเอง มีกิจกรรมทำ ทำให้เกิดความสามัคคี ปัญหายาเสพติดลดลง ต่อมาองคมนตรีให้ความสนใจในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนจนได้รับเลือกจากองคมนตรีให้เป็นตำบลคุณธรรม รวมไปถึงหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน องค์กรอิสระ ได้ให้งบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดอบรมในโรงเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคำว่าคุณธรรมเพื่อไปปฏิบัติให้ถูกต้อง จนทำให้มีหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสนใจเข้ามา

ศึกษาดูงานศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

การอภิปราย

ชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียดเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด ได้มีชักชวนเยาวชนชนภายในชุมชนเข้ามาเป็นจิตอาสา โดยมุ่งเน้นการเป็นจิตอาสาช่วยกันเก็บขยะ ทำความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ ภายในชุมชนร่วมกับผู้นำชุมชน โดยเงินทุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นของนายกฯ เองทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียดเกิดจากภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด ซึ่งลักษณะของชุมชนเข้มแข็งเป็นการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งนั้น สิ่งที่จะขาดไม่ได้คือมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำ อีกนัยหนึ่ง ผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียว พร้อมทั้งจะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ผนึกตัวเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่นและร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน กล่าวคือผู้นำที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งคือผู้ที่เชื่อมประสานแนวความคิดต่าง ๆ ของสมาชิกและองค์กรชุมชน เพื่อนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ต่อมาได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการประสานขอความร่วมมือให้ประชาชนเข้ามาร่วมกันทำกิจกรรม เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จะเห็นได้ว่าการสร้างชุมชนให้เข้มแข็งทุกคนภายในชุมชนต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ

สำหรับชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด มีความคล้ายคลึงกับชุมชนเข้มแข็งอื่น ๆ ในแง่ของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความร่วมมือ หากแต่ชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียดเน้นในเรื่องการพัฒนาทรัพยากร

บุคคลโดยเฉพาะเยาวชนเป็นหลัก เพราะสามารถที่จะฝึกฝนและพัฒนาได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่ ซึ่งมีความแตกต่างจากชุมชนเข้มแข็งโดยทั่วไปที่มุ่งพัฒนาบุคลากรในภาพรวม และชุมชนเข้มแข็งส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาเกี่ยวกับการเกษตรเป็นหลัก นอกจากนี้แล้ว ตัวของผู้นำชุมชนยังมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับชุมชนเข้มแข็งอื่น ๆ เพราะการขับเคลื่อนชุมชนในด้านใดก็ตาม จำเป็นต้องมีผู้นำชุมชนส่วนใดส่วนหนึ่งในชุมชนเป็นผู้ริเริ่มการขับเคลื่อน

สรุป

การขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียดนั้นเริ่มจากการแบ่งปันปัญหาร่วมกัน โดยมีแกนนำหลักคือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด กำนันตำบลเพนียด และริเริ่มในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนจะเห็นได้ว่า ผู้นำชุมชนทำให้การขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งประสบความสำเร็จจากการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของชุมชนเพนียดพบว่า การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ผู้นำชุมชนเป็นผู้ริเริ่มและเป็นผู้ตัดสินใจเพียงคนเดียว นอกจากนี้ผู้นำชุมชนนั้นมีความรู้ ความสามารถ รวมไปถึงประสบการณ์ต่าง ๆ ในการนำทีมงานเพื่อพัฒนาชุมชนให้มีความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชน พนักงานในองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียด ทำให้พนักงานรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งในทีมงาน ทำให้การทำงานราบรื่น ลดความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

นอกจากนี้กระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ยังช่วยลดปัญหาขยะในชุมชนให้ลดน้อยลง จากการชักชวนประชาชนและเยาวชนในชุมชนไปร่วมกันทำกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น การเก็บขยะ การรักษาความสะอาดสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน และการทำกิจกรรมร่วมกันดังกล่าวของ

ประชาชนและเยาวชนยังช่วยลดปัญหายาเสพติดในทางอ้อมอีกด้วย รวมทั้งก่อให้เกิดความสามัคคีของผู้นำชุมชน ประชาชนและเยาวชนที่คอยประสานความร่วมมือกันในการทำกิจกรรมที่เป็นผลประโยชน์ของส่วนรวม จนองค์การบริหารส่วนตำบลเพนียดฯ ได้รับรางวัลชนะเลิศการดูแลสุขภาพความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในพื้นที่ตามโครงการลพบุรีเมืองสะอาดจากจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ในส่วนของการพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้รับรางวัลดีเด่นด้านการจัดการศึกษาจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อพ.ศ. 2561 และในส่วนของ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ บุคคลและองค์กรที่มีผลงานยอดเยี่ยมและดีเด่นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จากสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เมื่อพ.ศ. 2562 จากรางวัลความสำเร็จดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียดฯ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ตำบลเพนียดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และประสบความสำเร็จอย่างแท้จริง

เมื่อการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดลพบุรี ประสบความสำเร็จ ทำให้ได้รับความสนใจจากองคมนตรี และได้รับเลือกให้เป็นตำบลคุณธรรม รวมไปถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน องค์กรอิสระ ได้ให้งบประมาณสนับสนุนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดอบรมในโรงเรียน การจัดการกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักคำว่าคุณธรรมเพื่อไปปฏิบัติให้ถูกต้อง จนทำให้มีหน่วยงานต่าง ๆ ให้ความสนใจเข้ามาศึกษาดูงานศึกษารูปแบบการสร้างชุมชนเข้มแข็งของตำบลเพนียด

ข้อเสนอแนะ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเพนียดควรส่งเสริมหรือให้การสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนชุมชนเข้มแข็งให้มีความยั่งยืนต่อไป
2. หน่วยงานในระดับอำเภอ และจังหวัดควรให้การส่งเสริมหรือให้การสนับสนุนผู้นำชุมชนให้มีการพัฒนาศักยภาพตนเองให้มากยิ่งขึ้น โดยการจัดให้มีการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อปฏิบัติงานร่วมกัน ตลอดจนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของ ประชาชนให้มากขึ้น
3. ผู้นำชุมชนควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อให้การพัฒนาชุมชนตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- เกษม วัฒนชัย. (2550). “เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.” *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา* 5(2): 155-156.
- ทศนา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิยะดา แก้วก่อง และสุนันทา วีรกุลเทวัญ. (2552). *ความเข้มแข็งของชุมชนชาวส่วยบ้านหนองตาตา อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (ภาวะผู้นำเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ). บุรีรัมย์: ราชภัฏบุรีรัมย์.

ศุภวัฒน์ ปภัสสรกาญจน์. (2558). “ความเข้มแข็งและศักยภาพขององค์กรชุมชนใน
จังหวัดสุพรรณบุรี.” วารสารการบริหารท้องถิ่น 8(3): 114-117.

สนธยา พลศรี. (2533). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนส
โตร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **ปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อนุชา เสมารัตน์. (2560). “ศาสตร์พระราชา” **รัฐาภิรักษ์**. 59(1) มกราคม-เมษายน.